

**JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ
V BRNĚ**

Divadelní fakulta

Bakalářská práce

Brno 2011

Regina Bittová

**JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH
UMĚNÍ V BRNĚ**

**Divadelní fakulta
Ateliér Divadlo a výchova
Studijní obor
Dramatická výchova**

Název práce

**MIKROHISTORIE
LOUTKOVÉHO DIVADLA
V LUHAČOVICÍCH
OD ROKU 1927 DO ROKU 1980**

**THE MIKROHISTORY OF THE MARIONETTE
THEATRE GROUP IN LUHACOVICE
FROM 1927 TO 1980 YEARS**

Bakalářská práce

**Autor bakalářské práce: Regina Bittová
Vedoucí bakalářské práce: MgA. Zuzana Žáková
Oponent bakalářské práce: prof. PhDr. Silva Macková**

**Brno 2011
Počet stran 52.**

Anotace

Bakalářská práce Mikrohistorie loutkového divadla v Luhačovicích pojednává o vývoji neprofesionálního loutkového souboru od roku 1927 do roku 1980 v Luhačovicích.

Annotation

Diploma thesis The mikrohistory of the marionette theatre group in Luhacovice from 1927 to 1980 years deals at development unprofessional marionette theatre group in Luhacovice.

Klíčová slova

Divadlo, loutkové divadlo, amatérské loutkové divadlo, činnost loutkového divadla, soubor loutkového divadla, loutkové hry, loutky, loutková scéna.

Keywords

Theatre, marionette, marionette theatre, amateur marionette theatre, activities marionette theatre, marionette theatre group.

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené
prameny a literaturu.

V Brně, dne 17. května 2011

Podpis: Regina Bittová

Obsah

ÚVOD.....	6
1. MYŠLENKA NA ZŘÍZENÍ LOUTKOVÉHO DIVADLA V LUHAČOVICÍCH A JEJÍ USKUTEČNĚNÍ.....	9
2. PRVNÍ ZŘIZOVATEL LOUTKOVÉHO DIVADLA – TJ SOKOL LUHAČOVICE (1928 - 1957).....	12
2.1. POČÁTKY LOUTKOVÉHO DIVADLA V LUHAČOVICÍCH.....	12
2.2 DOBA OKUPACE.....	15
2.3. POVÁLEČNÉ OBDOBÍ A OBNOVENÍ ČINNOSTI LOUTKOVÉHO DIVADLA.....	15
2.4. PŘEV RATNÉ ZMĚNY VE SPOLEČNOSTI PO ROCE 1948.....	17
3. DRUHÝ ZŘIZOVATEL LOUTKOVÉHO DIVADLA SRPŠ PŘI ZÁKLADNÍ ŠKOLE LUHAČOVICE (1958 – 1962).....	19
3.1. KONEC LOUTKOVÉ SCÉNY V SOKOLOVNĚ.....	21
4. TŘETÍ ZŘIZOVATEL LOUTKOVÉHO DIVADLA – KULTURNÍ A SPOLEČENSKÉ STŘEDISKO (1962-1980).....	23
4.1 KONEC ČINNOSTI, KONEC SOUBORU, KONEC LOUTKOVÉHO DIVADLA V LUHAČOVICÍCH.....	26
5. KALENDÁRIUM LOUTKOVÉHO DIVADLA V LUHAČOVICÍCH (1928-1979).....	28
5.1 SEZNAM ČLENŮ LOUTKOVÉHO SOUBORU (1928 – 1945).....	36
5.2 SEZNAM ČLENŮ LOUTKOVÉHO SOUBORU (1946 – 1980).....	37
ZÁVĚR	39
POUŽITÁ LITERATURA A ČASOPISY	41
SEZNAM FOTOGRAFIÍ.....	45

PŘÍLOHY:

PŘÍLOHA Č. 1. LOUTKOVÉ DIVADLO V LUHAČOVICÍCH1

PŘÍLOHA Č. 2. VZPOMÍNKA NA LOUTKOVÉ DIVADLO V LUHAČOVICÍCH
.....2

ÚVOD

„Loutky zůstávají a zůstanou trvalou potřebou a láskou dětí. Děti se budou hrnout do divadel spontánně, i bez náboru, s radostným očekáváním vstoupit do kouzelného světa oživených figur, který je tak blízký dětské hravosti a fantazii. A budou usedat v hledištích loutkových divadel s touhou po onom ničím nezastupitelném zážitku, jaký jim nemůže dát divadlo živého herce. Se sugestivní působivostí loutkového divadla nemůže soutěžit žádná optická či akustická „konzerva“, at' už jde o čtený text nebo poslech, o rozhlas, o film nebo televizi. Také dítě totiž chce opětovně prožívat onu rozkoš z aktivního účasti, jakou může poskytnout jen divadlo, kde každá repríza je svébytnou variantou.“¹

Obr. 1 Prstové loutky – doprovodný program
z Výstavy loutek a loutkových divadel

Loutkové divadlo v Luhačovicích bylo jedinečným fenoménem v dějinách města. Svým neopakovatelným způsobem pojetí loutkového divadla, svou popularitou mezi občany a především svou historií, v níž se odrážely všechny poválečné kolize našeho národa, si zaslouží zvláštní a pozorný výzkum.

Bakalářská práce se stává dosud jediným podrobným, chronologicky seřazeným průvodcem dějinami loutkového divadla v Luhačovicích. Mohla by snad čtenáře pozvat ke vstupu do zázračného světa snů a fantazie, které po pět desetiletí vytvářely celé generace loutkářů – ochotníků a lidí s nimi spojených.

Rozhodnutí věnovat se tomuto tématu určila náhoda. Narazila jsem na článek Štěpána Karlovského (jednoho z vedoucích souboru), když jsem listovala starými ročníky Luhačovického zpravodaje, v němž autor popisoval situaci loutkového

¹ ŠTECHLOVÁ, M., ŠTECHL, J., MALÍK, J. a kol. *Svět loutek*. Hradec Králové: Kruh, 1978, str. 36.

souboru jako neudržitelnou, dokonce v něm emotivními větami přímo volal po pomoci. Od té chvíle mě začalo zajímat vše kolem problémů souboru, autora článku atd., především však dramatického vývoje loutkového divadla v kontextu politických i společenských událostí, kterými soubor procházel.

Loutkové divadlo v Luhačovicích nikdy neneslo žádný název. Výše vstupného na jednotlivá představení byla od počátku až do roku 1980 stálá – dětská vstupenka stála jednu korunu, pro dospělé diváky dvě koruny. Tento ryzí aspekt přesvědčivě ukazuje na ušlechtilou činnost celé generace lidí, rodin, které věnovaly velké úsilí činnosti ve skromných, často velmi obtížných podmínkách, myslíc od samého prvopočátku zásadně na dětského diváka jako na jediný cíl svého snažení. Vrchol jeho uměleckého zájmu se dostavil mezi lety 1930–39 v době rozmachu Sokola, až do jeho přerušení II. světovou válkou. Zájem o práci v loutkovém divadle v Luhačovicích se vytrácel začátkem 70.let, kdy nejprve pozvolna upadal, až byla činnost zcela ukončena. Hlavním důvodem ukončení činnosti zůstával nedostatek vhodného prostoru pro umístění loutkové scény, který provázel soubor jako jakési „prokletí“ od samého počátku. Během let se divadelní scéna, loutky i kulisy stěhovaly nesčetněkrát. Loutky byly čtyřikrát změněny, třikrát vyměnilo divadlo zřizovatele, v práci na vodících můstcích a v zákulisí se vystřídaly tři generace amatérských loutkářů. Soubor ukončil svou činnost v roce 1980 a tato kulturní tradice se již nikdy v Luhačovicích neobnovila.

Při své bakalářské práci jsem čerpala z několika pramenů. Zdroj informací od roku 1927–1941 o činnosti loutkového odboru se nachází v jednotlivých číslech Sokolského zpravodaje redaktora br. Hládky, jež byl později za redakce br. Stavěly, Krystýnky, Hládky a Zatloukala přejmenován na Sokolské zprávy. Tištěný dokument vycházel jako dvouměsíčník pro členy jednoty Sokol. Dnes se
Obr. 2 Dnes se jednotlivé ročníky nacházejí v osobním archivu Otilie Kafkové, které jí v roce 1961 darovala manželka **Jana Zatloukala**².

² **Zatloukal Jan** – (*1.4. 1890 Věrovany, +22.7. 1942 Osvětim). Redaktor Sokolských zpráv, autor článků o loutkovém divadle. Učitel, kronikář, knihovník, zastupitel obce, starosta Sokola, přišel do Luhačovic pracovat jako učitel (později ředitel) na zdejší školu. S nástupem fašistické okupace byl

Další informace poskytují nedatované, nesignované písemnosti z let 1949–1979, většinou volné listy psané na psacím stroji, které jsou uloženy ve Státním okresním archivu Zlín (pobočka Zlín – Klečůvka). Tyto a jiné dokumenty byly do archivu předány v roce 1988 dcerou Štěpána Karlovského, Vlastimilou Chalupovou. Pod jednotlivými zápisy o loutkovém divadle není uvedeno jméno autora. Přesto se můžeme domnívat, že autorem většiny záznamů byl právě dlouholetý vedoucí souboru a režisér Štěpán Karlovský. Podle ústní výpovědi pamětníků není vyloučeno, že dokumentaci, třeba jen sporadicky, zapisovalo více osob.

Jiným dochovaným dokumentem je záznam recitátorů, pořizovaný na kotoučový magnetofon Tesla B3 rychlostí 4,5 cm/sek. Jedná se o původní zvukovou nahrávku těchto loutkových her: Sůl nad zlato (1973), Začarovaný les (1963), Ostrov splněných přání (1962) a Čertův mlýn (1964). Z magnetofonového pásku zhotovil záznam Luděk Vavrys na kazetový magnetofon Panasonic a přepsal na CD disk v roce 2007. Zvukové záznamy spolu s pěti fotografiemi, dvanácti plakáty a útržky písemných záznamů z různých období, uložených na rozličných místech zůstávají jedinými dochovanými pozůstatky fenoménu loutkového divadla v Luhačovicích.

Heuristicko-badatelskou práci jsem se rozhodla chronologicky zpracovat, seskládat primární prameny se sekundárními, neboť cílem práce je pokusit se vyzvat čtenáře k zamyšlení nad tradičními kořeny loutkových divadel a k podrobnému poznání jednoho regionálního amatérského uměleckého souboru.

„Poskytujeme-li dětem odmalička hodnotné prožitky, předvádíme-li jim vkusná loutková představení, třeba velmi jednoduchá, vychováváme citlivé divadelní diváky, kteří jednou budou správně chápat dramatické i jiné druhy umění.“¹

příkladem vlastenectví a národního uvědomění, když i v těchto těžkých dobách zůstal starostou Sokola a činným odbojářem. V roce 1939 byl zatčen, odvezen do Osvětimi, kde byl umučen.

¹ LEŠTINA, V. *Hrajeme si loutkové divadlo*. Praha: Portál, 1995, str. 8.

1. MYŠLENKA NA ZŘÍZENÍ LOUTKOVÉHO DIVADLA V LUHAČOVICÍCH A JEJÍ USKUTEČNĚNÍ

V roce 1862 byla založena v Praze první sokolská jednota. Její zakladatelé dr. Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner vytvořili program organizace na základech starohelénské kultury těla a ducha.

Mezi přáteli sokolstva v Luhačovicích vznikla myšlenka na založení jednoty. K její realizaci došlo v létě roku 1909. Při jejím vzniku si členové uvědomili základní předpoklad, totiž nové vhodné prostory pro činnost. Proto výbor rozhodl zakoupit domek s pozemky, který adaptoval pro její účely.²

Společné foto před starou sokolovnou (1926)

Obr. 3 Sokolovna v Luhačovicích (1926)

Na podzim roku 1925 **br. Kohn**³ doporučoval výborové schůzi Sokola přednášky se světelnými obrazy a pořízení loutkového divadla. Promítání světelných obrazů se uskutečnilo poměrně brzy, neboť br. Kohn získal skioptikon (přístroj na promítání diapozitivů) spolu s příslušenstvím. Zřízení loutkového divadla zůstalo jeho snem do chvíle, kdy rozhodla náhoda. V roce 1926, před svým odjezdem z Luhačovic do Brna, darovala členka Tělovýchovné jednoty Sokol (dále jen TJ Sokol) sestra **Leopolda Dostalova**⁴ luhačovické tělocvičné jednotě rodinné divadélko Alešova typu o rozměrech 70x45 cm. Spolu se sérií 25 cm vysokých

² 100 LET TĚLOCVIČNÉ JEDNOTY SOKOL V LUHAČOVICÍCH. Luhačovice: TJ Sokol Luhačovice, 2010, str.12.

³ **Kohn Josef** – Předseda biografického odboru TJ Sokol Luhačovice. Propagátor loutkového divadla v Luhačovicích.

⁴ **Dostalova Leopolda** – (*23.1. 1879, +17.6. 1972). Národní umělkyně, přední herečka ND v Praze byla členkou TJ Sokol Luhačovice. Její rodině patřila vila Valaška v Pražské čtvrti v Luhačovicích.

loutek s omezeným okruhem postav, se kterým bylo možno sehrát prakticky veškerý repertoár. „Alešovský ráz loutek jeví se nejen v jejich úborech, ale i v jejich dětských proporcích! Právě tyto dětské proporce, že totiž hlava vzhledem k tělu je poměrně větší než u dospělého člověka, právě to činí loutky jemně humornými a alešovskými.“⁵. Sériová výroba Alešových loutek zajistila obrovský zájem o loutkové divadlo a jejich obliba v rodinách se stala jedním z kořenů ohromného rozvoje spolkového amatérského loutkářství.

Tímto darem vyvolala herečka Leopolda Dostalova další důležitý impuls k vybudování divadla a uměleckého souboru, díky němuž se tato zájmová činnost dospělých stala nositelkou kulturní tradice pro celé generace obyvatel města.

Obr. 4

Br. Hládek vyhledal vhodnou hru a při první společenské události sehrál několik scének, včetně loutkové aktovky Kašpárkův běloušek. Děti seděly na zemi před sokolovnou v hloučku, těsně nalepeny na sebe, aby dobře viděly na scénu a loutky; divadlo bylo umístěno na okně budovy.⁶ Od této chvíle se kontakt s loutkovým divadlem stal potřebou a láskou dětského luhačovického publika.

Br. Kohn, povzbuzen vděčným publikem, promýšlel společně s br. Hládkem, jak pořídit větší loutky a divadlo pro početnější publikum, tzv. spolkové. Darované loutky měly jednoduchá vahadélka, byly málo pohyblivé. Celá postavička byla ovládána pouze drátkem, který byl prostrčen hlavou z křehkého materiálu. Jednota zakoupila tištěné dekorace pro loutky o výšce 35-50 cm, jejichž autorem byl akademický malíř Vít Skála. Šlo o samostatné proscénium, totiž z natištěných archů sestavené divadlo označované jako „Skálovo proscénium“, které měřilo 143x93 cm.⁷ Další nadšený člen, **František Pátek**,⁸ člověk praktický, jenž měl bohaté zkušenosti z velkých vídeňských nábytkářských dílen, sestavil dekorace a dokončil divadelní

⁵ VESELÝ, J. *Přednáška o významu loutkového divadla s obrázky všech Alešových loutek*. Praha: nákladem Emila Šolce, spol. s r. o. v Karlíně, str.14.

⁶ LUHAČOVSKÝ SOKOL 1938.

⁷ BLECHA, J. *Rodinná loutková divadélka*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2009, str. 124-125.

⁸ **Pátek František** – (*10.1. 1881,+18.8. 1961). *Principál loutkového divadla od roku 1929 do 1938. Truhlář, řezbář, jenž využíval své profese v loutkovém divadle.*

scénu počátkem roku 1928.⁹ Divadelní inventář se rozrostl spolu se spolkovým divadlem o 50cm marionety, závěsné loutky typické pro českou loutkářskou tradici.

Sokolové byli vždy v popředí kulturního a společenského života obce. Nešlo jen o nadšené propagátory cvičení. Byli to právě oni, díky kterým vznikla a začala se rozvíjet loutková tradice v Luhačovicích.

Obr. 5

Jak už je zmíněno v úvodu práce, typické pro loutkový soubor bylo neustálé stěhování a změny ve zřizovateli. Z tohoto důvodu budou následující kapitoly řazeny podle názvů zřizovatelů loutkového divadla.

⁹ PÁTKOVÁ, H. Písemná komunikace.

2. PRVNÍ ZŘIZOVATEL LOUTKOVÉHO DIVADLA

– TJ SOKOL LUHAČOVICE (1928-1957)

Začátkem 30. let dostupuje kvantitativní růst amatérského loutkářství vrcholu. V této době bylo v Československu asi tři tisíce činných loutkových divadel, které odehrály přibližně dvacet pět tisíc představení s návštěvou dva a půl milionu diváků. Většina pravidelně hrajících divadel patřila tělovýchovným spolkům. Sokol měl devět set dvacet pět divadel, Dělnická tělocvičná jednota sto osmdesát sedm divadel, Orel sto šedesát sedm divadel. Koncem 30. let bylo registrováno již dva tisíce pět set čtyřicet sedm sokolských divadelních souborů.

V roce 1928 vznikl v Luhačovicích **Loutkový odbor**, který se začal rozvíjet pod záštitou TJ Sokol. Ta byla jejím zřizovatelem do roku 1957. Tělocvičný spolek, věrný Tyršovým myšlenkám, se snažil rozvíjet spolkovou duchovní a vzdělávací činnost. Získal dostatek ochotných a schopných členů. Jednatelem loutkového odboru byl zvolen br. Hládek, ředitelem nové scény se stal br. Chrt. Jeho zástupce br. Pátek zastával příštího roku funkci principála divadla a zůstal jím až do roku 1938. Prvními loutkoherci se stali br. Hládek, Dostálek, Vokurka, Zicha aj.

2.1 Počátky loutkového divadla v Luhačovicích

První stálou scénou loutkového divadla se stala **stará sokolovna** (1928-1929). Do ní chodily děti každou neděli odpoledne „na Kašpárka“¹⁰. Toto lidové označení vzniklo díky popularitě postavy Kašpárka, který vystupoval skoro ve všech hrách.

Stará sokolovna na kresbě Karla Zápece (1925)

Obr. 6

Před vchodem se pokaždé shromáždila velká skupina dětí. Br. Hládek uvedl do sálu nejdříve ty malé návštěvníky, kteří v dlani svírali jednu korunu. Potom pouštěl dovnitř ty, kteří peníze na vstupné neměli. Lavičky v sále, určené k tělocvičným účelům byly využívány variabilně. Při divadelní produkci byly

¹⁰ JANČAŘÍK, V. Písemná komunikace.

uspořádány do dvou řad uprostřed s uličkou. Na pravé straně seděla děvčata a na levé chlapci.

O interiéru se mnoho záznamů nedochovalo. Nemáme ani dostatečné množství dokladů, abychom si mohli udělat obrázek o tom, jak vlastně loutková představení ve staré sokolovně probíhala. Určitou představu o nesnadné organizaci a přípravě jednotlivých představení nám poskytuje zápis z Výroční zprávy TJ Sokol: „*Ve staré sokolovně stěhovalo se každého dne dvakráte. V sobotu dlouho do noci stavěla se scéna, v pondělí se zase rozebírala. Někdy putovalo divadlo z kouta pod kruhy do kouta u kamen, jindy do staré kůlny a sborovny...*“¹¹

Časem se začalo jednat o novém prostoru, protože budova sokolovny byla zničena povodněmi. Bez nákladných oprav nemohla dál splňovat svůj účel a v roce 1929 byla zbořena.

Obr. 7 Ilustrační fotografie

Svízelné poměry nastaly v době stavby nové sokolovny, neboť nebyla

k dispozici náhradní místnost, kam divadlo uskladnit, natož kde hrát. S nabídkou dočasného propůjčení sálu přišel majitel **Lidohotelu** pan Zicha. V jeho hotelu se v zimním období v provizorních prostorách odehrálo osm představení: Kašpárek dvorním holičem (J. Průcha), Kašpárkovy čertoviny, Jak čert vyplatil čerta a Čertík, švec a Kašpárek (B. Schweigstill), Probuzení (V. Baldessari-Plumlovská), Strašidlo a ponocný (J. Žemla), Kašpárek a loupežník (O. Zoltán). Od jara do podzimu bylo divadlo uloženo ve sklepních prostorách místní pošty.

Významným letopočtem se v Luhačovicích stává rok 1930, kdy je **nová sokolovna** dne 20. července otevřena. Loutkový odbor tak získal divadelní sál s jevištěm; druhou stálou scénou loutkového divadla (1930-1962).¹² Jeho prkna pak více než čtvrt století sloužila luhačovickým ochotníkům a jejich malým divákům. Loutkáři zahájili po roční pauze činnost v nové sokolovně dne 7. prosince hrou Na stříbrné paruce autora B. Schweigstill. Představení navštívilo asi dvě stovky dětí a

¹¹ SOKOLSKÉ ZPRÁVY 1931. Výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol v Luhačovicích za rok 1930. Ročník II., leden – únor, č.1 – 2, str. 9.

¹² SOKOL LUHAČOVICE 1909 – 1999. Luhačovice: TJ Sokol, 1999.

dvacet dospělých osob. Další představení téhož autora, Potopený zvon, bylo uvedeno 28. prosince téhož roku.

Loutkový sál s příslušenstvím podle vzoru Sokola v Liberci, navrhl a vybudoval br. Pátek. Vybavení bylo moderní: pohodlná křesla s opěradly, nové kulisy, třicet

dřevěných soustružených marionet o velikosti 60 cm podle návrhu akademického malíře Josefa Jelínka. Pět loutek soubor obdržel od Obecní spořitelny v Luhačovicích. Používaly se světelné a zvukové efekty. Malbu opony a přední stěny zhotovil akademický malíř **Karel Zápeca**,¹³ výzdobu lamberií br. Matulík.

Obr. 8 František Pátek postupně stále tvořil a řešil účelně místnost pro jeviště a rekvizity, zhotovil dekorace, nábytek ve stylu jednotlivých historických období, nezapomněl na osvětlení jeviště a hudbu. Jeho zásluhou pak luhačovická expozice na loutkové výstavě v Uherském Brodě v létě roku 1936 získala zaslouženou pochvalu.¹⁴

Obr. 9

Úspěchy a oblíbenost loutkového divadla dokazují výsledky loutkového odboru sokola za pouhý rok provozu ve vlastním divadle. Průměrná návštěvnost jednoho představení v roce 1931 činila sto padesát dětí a deset dospělých, odehráno bylo patnáct představení, vybráno dva tisíce dvě stě padesát devět korun a padesát haléřů.

¹³ **Zápeca Karel** – (*21.7. 1893 Luhačovice, +21.9. 1975 Luhačovice). Akademický malíř, spisovatel, ruský legionář, středoškolský profesor. Byl aktivním členem Sokola, zakladatel skautského oddílu, člen Muzejní společnosti. Vydával v Luhačovicích uměleckou revue Luhačovický salón.

¹⁴ Podle dokumentu o loutkovém divadle, který je uložen ve Státním okresním archivu Zlín (pobočka Zlín – Klečůvka).

Pamatovalo se i na děti rodičů chudých nebo nezaměstnaných, kterým bylo darováno dvě stě šedesát volných vstupenek. Repertoár divadla tvořily tyto hry: Kašpárkovy čertoviny, Jak Petrovští ukradli kozu, Pohádka o Rusalce, Jak Honza čerta chytil aj. (viz. 5. kapitola.) V příruční loutkářské knihovně bylo správcem knihovny br. Pátkem evidováno dvě stě padesát čtyři svazků knih. V loutkářském odboru pracovalo osmnáct členů.

2.2 Doba okupace

Divadelní činnost se utěšeně rozvíjela až do tragických událostí let 1938–1939, které se neblaze dotkly celospolečenského života celého národa. Loutkový odbor v Luhačovicích zůstal činný pod hlavičkou TJ Sokol až do příchodu okupace, kdy byla veškerá činnost Sokola zakázána (1941). Pod vlivem válečných událostí došlo k rozpuštění všech spolků a korporací a následné konfiskaci jejich majetku a úplnému umrtvení amatérského loutkářství. Luhačovická jednota byla také rozpuštěna a období II. světové války tedy znamenala přerušení divadelního života. Sokolovnu a loutkový sál obsadili němečtí vojáci, kteří je využívali jako skladiště.

2.3 Poválečné období a obnovení činnosti loutkového divadla

Mnohá marionetová divadla byla za války zničena. Jejich veškerý inventář v době války beze stopy zmizel nebo byl zcela zničen. Luhačovický loutkový inventář naštěstí zůstal nedotčen. Osvobození vlasti znamenalo nové nadechnutí se loutkového souboru k další práci, divadelní život ve městě mohl být obnoven.

Obr. 10 V roce 1940 přišel na zdejší měšťanskou školu učitel **Štěpán Karlovský**, který se stal záhy spolupracovníkem divadla. Měl bohaté zkušenosti s loutkovým divadlem získané na školách, kde dříve vyučoval. V roce 1946 se stal vedoucím divadla a zůstal jím až do roku 1979.¹⁵ Pod jeho vedením bylo 2. února 1946 uvedeno v sokolovně první poválečné představení Pohádka o Rusalce autora B. Schweigstilla.

¹⁵ KARLOVSKÝ, Š. *Luhačovický zpravodaj 1974*. Záslužná práce vděčným posluchačům. Luhačovice: červen 1974, str. 20-22.

Vedle toho bylo na repertoáru souboru dalších 5 představení (viz. 5. kapitola.) Mužské role recitovali panové Dostálek, Pacák, Vrba a Schotli (ten propůjčoval svůj hlas postavě Kašpárka od roku 1945 do roku 1973), kteří zvládli role Škrhoły, Pivoňky, Honzy, souseda, čaroděje, loupežníka, krále, prince, čerta atd. Ženské role

recitovala paní Šimanová, Kafková, Bártlová. Mezi nové vodičky, které si brzy osvojily nesnadnou techniku vodění loutek, se přiřadily nové členky souboru: **Marie Semelová**¹⁶, paní Stavělová, Pospíšilová-Vítková, Kolářová, Řiháčková, Voborná, Máchalíková aj. O scénu a osvětlovací techniku se staral František Pátek.¹⁷

Obr. 11

Štěpán Karlovský se věnoval vedení souboru, režii, výběru repertoáru atd. Jeho zprávy o činnosti loutkového odboru vypovídají o současném stavu divadla. Bilanci návštěv dětí, jejich zájmu o loutková představení, hodnotil příznivě. Všechna představení v roce 1946 navštěvovalo dostatek vděčných diváků, celkem čtyři sta šedesát dětí a sto osmdesát dospělých. Každé představení navštívilo průměrně sedmdesát šest dětí a třicet dospělých diváků. Na vstupném se vybralo tři tisíce dvě stě padesát šest korun a čtyřicet haléřů, vydání činilo osmdesát korun a čtyřicet haléřů. Přihlížel-li k úrovni a provedení her, jeho názor na situaci byl velmi kritický. K recitaci bylo zapotřebí více žen i mužů, aby bylo možné používat barvu hlasů k typu určené role. Ve zprávě o činnosti loutkářského odboru jednoty za rok 1946, Štěpán Karlovský píše:

„...Když by se nás o tu práci tolik podělilo, tak by divadlo nebylo horší, nebo stejné, ale lepší a lepší. Neříkejte, že jste to ještě nikdy nedělali. Všichni loutkáři to jednou začali a před tím to též nikdy nedělali. Málo který ale, který drápkem uvízl, se z toho dostal. Neříkejte, že byste nenašli čas. U nás to vypadá tak, že každý druhý

¹⁶ **Semelová Marie** – dlouhá léta pracovala v divadle jako vodička loutek, garderobiérka, rekvizitářka. Loutku Kašpárka vodila od roku 1945 do roku 1980. Patřila k nejobětavějším a nejspolehlivějším členům souboru. Marie Semelová získala záslužný diplom za dlouholetou a obětavou práci na úseku výchovné práce s dětmi.

¹⁷ Podle dokumentu o loutkovém divadle, který je uložen ve Státním okresním archivu Zlín (pobočka Zlín – Klečůvka).

*dospělý člověk má nějakou funkci. Někteří jich máme více. Kdo tedy má čas? Musíte rozlišovat ale práci dobrou, špatnou, zbytečnou a nutnou...*¹⁸

2.4 Převratné změny ve společnosti po roce 1948

Několik poválečných let bylo obdobím překotného kulturního vývoje a politických změn. Po roce 1948 začala nová éra ve vývoji loutkového divadla v ČSSR. Prostřednictvím nově zřízených institucí se řízení divadla ujaly orgány státní, ve spolupráci s celospolečenskými masovými organizacemi. Převod souborů na základnu odborových, kulturních zařízení a závodních výborů Revolučního odborového hnutí (dále jen ROH) byl často násilný, špatně připravený a nedomyšlený. Ústředí lidové tvořivosti vyhlásilo Soutěž aktivity souborů, v níž byly hodnoceny především ideová hodnota programu, provedení, kulturně politická aktivita souboru a budovatelská aktivita členů. Pro řadu starých tradičních marionetářských souborů bylo nemožné se takovým změnám podřídit. Následkem toho řada souborů zanikla. Ty, které zůstaly a začlenily se zejména do závodních klubů ROH, získaly zcela nové a mnohdy i velkorysé organizační a ekonomické podmínky k další činnosti.¹⁹

V luhačovickém loutkovém souboru nastaly převratné změny v roce 1949. Inventář divadla sice zůstal nedotčený, ale mnoho lidských životů poznamenala válka. Do souboru nastoupili noví členové, kteří už nebyli tak silně citově svázáni s marionetářskou tradicí.

Do činnosti souboru se zapojili akad. arch. Pavel Liebscher, akad. sochařka Věra Liebscherová, později akad. malířka Vlasta Čančíková. Divadlo bylo vybaveno zastaralou původní sérií tištěných dekorací, která se stala pro velikost jeviště a loutek nevyhovující. Spolupráce výtvarníků s divadlem byla nanejvýš potřebná. Nový tým realizoval rozsáhlé moderní úpravy a přestavěl jevištní konstrukci. Původní zadní ochoz byl rozšířen o ochozy boční, takže jeviště bylo jimi obklopeno ze tří stran;

¹⁸ KARLOVSKÝ, Š. *Zpráva o činnosti loutkářského odboru jednoty za rok 1946.*

¹⁹ RÖDL, O. *Loutkářství.* Praha: SNP, 1981, str. 21.

zvětšila se i hloubka jeviště. Nová scéna tak získala další pozitivní klad. Odpadla starost o boční výkryty a jeviště. Nevznikla tzv. mrtvá místa, tj. neměla žádné kouty, kam by divák z okrajových sedadel nedohlédl.²⁰

Začalo se také s modernizací mechanismu vodění loutek. Postupně se přecházelo **od loutek na vodícím drátě k loutkám nitkovým**. Práce s převazováním trvala více než dva roky a znamenala desítky dobrovolných hodin a volných večerů pro většinu souboru. Se závěsnými nitkovými loutkami se začalo hrát na podzim 1950.

S úpravami rozhodně nesouhlasil zakladatel a budovatel divadla, jenž stál u jeho zrodu – zastánce konzervativních tradic marionetového divadla František Pátek. Po vleklých neshodách tento dlouholetý člen souboru, který věnoval divadlu dvacet let nesmírně obětavé práce, z divadla odchází. I někteří další členové cítili negativní atmosféru a postupně odcházeli. Vedoucí souboru Štěpán Karlovský na delší dobu onemocněl, oba manželé Liebscherovi dlouho nesešli a práce v souboru neočekávaně zanechali. V únoru 1952 byl loutkový sál v sokolovně na dva roky uzavřen a krize v souboru se začala prohlubovat.

Situaci přitížila Tělovýchovná jednota Slovan (v roce 1954 došlo k reorganizaci tělovýchovy a jednota TJ Sokol dostala nový název TJ Slovan. Dále jen TJ Slovan), která přestávala mít o práci divadla zájem. Sekce a odbory nesouvisející s tělovýchovou se postupně odbourávaly. V roce 1954 se v TJ Slovan sice projednávalo, co dál s divadelní činností, ten měl ale především zájem, jak využít prostor hlediště divadla pro turistickou noclehárnu. Jednání se protahovalo a znovu odkládalo o další dva roky. Loutkovému divadlu přišlo na pomoc Sdružení rodičů a přátel školy (dále jen SRPŠ). Jeho předseda Ing. Eduard Misler, zanícený propagátor divadla, dokázal vzbudit zájem o znovuoobnovení divadla mezi členy SRPŠ.

²⁰ Podle dokumentu o loutkovém divadle, který je uložen ve Státním okresním archivu Zlín (pobočka Zlín – Klečůvka); MALÍK, J. Stavíme si divadlo, in: *Loutková scéna III*. Ročník, č. 4, 1947, str. 5.; KNÍŽÁK, M. *Encyklopedie výtvarníků loutkového divadla v českých zemích a na Slovensku: od vystopovatelné minulosti do roku 1950. 1. díl*. Hradec Králové: Nukleus HK, 2005.

3. DRUHÝ ZŘIZOVATEL LOUTKOVÉHO DIVADLA – SRPŠ PŘI ZÁKLADNÍ ŠKOLE LUHAČOVICE (1958-1962)

Pro nedostatek prostoru, neméně však i pro nezájem ze strany TJ Slovan, změnilo divadlo roku 1958 zřizovatele, kterým se stalo SRPŠ. Znovuobnovení činnosti souboru pod jeho záštitou však předcházela řada jednání a úprav prostorů sokolovny.

Na podzim roku 1957 se po jednání SRPŠ s TJ Slovan začalo s úklidem zákulisí a jeviště:

„Sdružení rodičů a přátel školy při OSŠ v Luhačovicích 22. 10. 1957.

Výbor SRPŠ převzal od jednoty Slovan bývalé sokolské loutkové divadlo. Aby se v něm co nejdříve mohla obnovit činnost, bude zapotřebí uvést do pořádku jeviště, loutky, zákulisí, scénu. Mnohé z prací si můžeme udělat sami pomocnou brigádou. Prosím níže uvedené členky SRPŠ, aby se dostavily ve středu 30. t. m. v 19,30 hod. do zákulisí loutkového divadla. Vezměte si s sebou prachovku a hadr na mytí!“²¹

V květnu 1958 byl pořízen seznam členů výboru SRPŠ a rodičů dětí, kteří přislíbili odbornou pomoc při obnově loutkové scény a technického zařízení divadla: elektrikáři Josef Hampl, Josef Malůrek, Ladislav Perutka, František Ševčík, zámečníci Josef Máčala a Jaroslav Surý, bednář a stolař Karel Kranz a Josef Šíma.

Po šestileté přestávce začalo divadlo hrát opět **v sokolovně**, tentokrát však **pod hlavičkou SRPŠ**. TJ Slovan si stanovil podmínku, aby se publikum před vstupem do hlediště prezouvalo a účinkující uklízeli po představení všechny lavičky a židle, aby byl prostor volný ke cvičení a stále k dispozici upřednostněným tělovýchovným jednotám.

Obr. 12 Š. Karlovský s loutkou

²¹ Podle dokumentu o loutkovém divadle, který je uložen ve Státním okresním archivu Zlín (pobočka Zlín – Klečůvka).

Loutkovému souboru se podařilo probudit z několikaletého tvrdého spánku loutky, o nichž se už právem pochybovalo, zda je ještě někdo dokáže vzkřísit. Stačilo pár dovedných a ochotných rukou, které všechen inventář divadla pečlivě oprášily a důkladně pospravily. O Vánocích dne 21. prosince 1958 mohla být uvedena premiéra – hra J. Průchy Kašpárek dvorním lékařem pod vedením Štěpána Karlovského. Nenáročná Průchova hra se podařila. Soubor ji připravil na šesti zkouškách, během nichž se měnili recitátoři, což se nakonec ukázalo prospěšné, protože představitel role krále, pan Brzák, na premiéru úplně zapomněl a nedostavil se na představení. Naštěstí ho dokázal zaskočit jiný recitátor, aniž by představení ztratilo na úrovni. Malí návštěvníci divadla byli samozřejmě vrcholně spokojeni. Luhačovická veřejnost proto právem očekávala, že ani Kašpárek, ani princezna a ostatní pohádková dvorní společnost se už víc neschovají do svých úkrytů v bednách, ale budou opět rozdávat radost a dobrou pohodu všem místním dětem.

Další inscenace, která byla v tomto roce uvedena Pohádka Zdeňka Schmoranze - Začarovaný les, se stala na dlouhou dobu oblíbeným divadelním představením celého souboru i malých diváků (od roku 1952 až do roku 1979). Vaškův boj s drakem působil úsměvně, drak vypadal spíš komicky než strašidelně. Rekvizity efektních Svatojánských mušek a „stolečku, prostři se“ pro tuto pohádku vyrobili technici paní Čančíková, pánové Máčala a Koutný.

Na začátku února 1959 se začala oproti tomu zkoušet hra Josefa Kopty - Král žrout. Premiéra se konala už na konci měsíce. Inscenace si nezískala publikum ani herce, přestože bylo její provedení kvalitní. Hra se nereprizovala a soubor proto začal se zkouškami náročnější pohádky Zlý dědek Pikuliš (V. Cinybulk).

Co se týče vybavení, v prodejně Výstavnictví v Praze a v Moravské ústředně v Únanově u Znojma bylo zakoupeno pět nejběžnějších typů závěsných 80cm loutek na moderních vahadlech. Popelka v plesových šatech za dvě stě třicet sedm korun, Kašpárek sto padesát sedm korun, pan Franc sto osmdesát korun, loutka člena SNB sto sedmdesát jedna a maminka za sto padesát korun.

Vahadla, sloužící k manipulaci loutek, byla již zastaralá. Soubor ještě nezavedl v té době běžně používaná vahadla vertikální a proto se rozhodl o **postupném převázání všech loutek na vertikální typ vahadel** podle vzoru zakoupených loutek

z Únanova. Prvních deset vahadel vyrábí pro divadlo zdarma člen výboru SRPŠ pan Cíván.

3.1 Konec loutkové scény v sokolovně

Sedm let po posledním všesokolském sletu, který se stal první vážnou politickou krizí nového režimu, uspořádal socialistický stát vlastní verzi masového tělocvičného divadla spartakiádu. Autorsky bylo toto dílo sokolům ukradeno, a to jak těm cvičícím, tak organizátorům.²²

Na jaře roku 1959 TJ Slovan Luhačovice začal s nácvikem na místní i okresní spartakiádu. Bylo potřeba uvolnit natrvalo všechny prostory sokolovny, čímž soubor nemohl uvádět svá představení v loutkovém sále. Našel však řešení. Začal hrát v I. a II. dětské lázeňské léčebně dr. Sekaniny, kde je na začátku 60.let poprvé odehráno představení pro pacienty. Od této chvíle hraje soubor pro dětské publikum v lázeňských domech pravidelně, až do konce své činnosti.

Premiéra hry Ludmily Tesařové – Vodníkova Hanička byla uvedena 30. ledna 1960. Zajímavostí se stalo výtvarné řešení scény vodníkovy říše. Byla ze skleněných korálků (popínavé rostliny), rampa a praktikábly potaženy zeleným sametem a staniolem, před oponou visela průhledná zelená organza. Na loutku vodníka a krále ušila Slávka Černocká nový kostým.²³

Členů nebo jen nadšených osob, kteří se podíleli na práci v divadle, bylo mnoho. Někteří se zúčastnili práce aktivně, jiní pomohli inspirací, morální podporou, organizačními schopnostmi atd. Pro další zase nebyly vyšší umělecké cíle tím nejdůležitějším. Více než o uměleckou tvořivost jim šlo o uplatnění technické a manuální zručnosti, stále znovu se rodící činnosti. Postupem času se ale jejich úloha proměňovala, až se nakonec stali důležitými, nenahraditelnými členy nebo přímo vůdčími osobnostmi divadla. Mezi technický tým divadla přišel v roce 1960 **Luděk Vavrys**, který pracoval v loutkovém divadle v Mohelnici. Nejprve začal pracovat v divadle jako osvětlovač, později se stal významným členem souboru. A to jak režisér, tak i scénárista, nadále však zůstal i nedílnou součástí technického týmu divadla.

²² ČERNÝ, J. *Osudy českého divadla po druhé světové válce*. Praha: Academia, 2007, str. 431.

²³ KALAŠOVÁ, V. Osobní komunikace.

V předchozích letech urazil soubor kus cesty a jeho členové se vlastní pílí stali zručnými a talentovanými loutkoherci. Účast na okresních a později i krajských přehlídkách plně potvrzovala, že dříve zájmové loutkářské sdružení vyžrálo ve výjimečně kvalitní soubor. Důkazem byla účast souboru v roce 1960 **na první Okresní loutkářské přehlídce** v Uherském Brodě. Okresní dům osvěty ocenil představení v režii Lud'ka Vavryse Křídová pohádka (Fr. Čech) jedním bodovým reflektorem.

Celý rok se soubor i SRPŠ domlouval s TJ Slovan na dalším možném provozu divadla, ale loutková scéna se již do sokolovny nikdy nevrátila.

Obr. 13 Členové divadla (1960)

Členové souboru netrpělivě čekali na dostavění nové budovy Základní devítileté školy, protože jedna ze tří bývalých školních budov měla po rekonstrukci provizorně sloužit jako kulturní středisko. V nucené pauze soubor zakoupil deset nejběžnějších typů závěsných loutek na moderních vahadlech a pokračoval v postupném převazování všech stávajících loutek na vertikální typ vahadel. Pro loutkovodiče to znamenal nelehký úkol naučit se s loutkami pracovat.

Dne 8. února roku 1961 byla kreslárna v prvním patře bývalé školy (dnešní Městská knihovna na Masarykově ulici) rozhodnutím rady Městského národního výboru (dále jen MěNV) v Luhačovicích, přidělena loutkovému souboru: „*Loutkové scéně přidělena k dalšímu užívání v bývalé školní budově na rozcestí jedna velká a jedna malá místnost v I. poschodí. Po adaptacích, které budou v budově provedeny.*“²⁴ Podepsáni za školskou a kulturní komisi Iva Mikulášková (kulturní referentka MěNV Luhačovice) a předseda MěNV **Cyril Mikulec**²⁵.

²⁴ Podle dokumentu o loutkovém divadle, který je uložen ve Státním okresním archivu Zlín (pobočka Zlín – Klečůvka).

²⁵ **Mikulec Cyril** – profesním povoláním zahradník. V letech 1972–1989 vykonával funkci předsedy MěNV Luhačovice.

4. TŘETÍ ZŘIZOVATEL LOUTKOVÉHO DIVADLA – KULTURNÍ A SPOLEČENSKÉ STŘEDISKO (1962-1980)

Se změnou působiště loutkové scény souvisela také změna zřizovatele.

Novým zřizovatelem loutkového divadla se v roce 1962 stalo **Kulturní a společenské středisko** (dále jen KaSS) při Městském národním výboru v Luhačovicích, které pomohlo souboru dokoupit několik loutek, dekorací a rekvizit. V novém prostředí, na novém jevišti a s novým zřizovatelem byla zahájena činnost dne 25. března 1962 hrou Milana Lesného

– Pohádka o slunci.²⁶

Obr. 14

Kapacita hlediště byla oproti loutkovému sálu v bývalé sokolovně asi dva a půl krát menší (maximálně pro sto dětí), hloubka jeviště se stala nevyhovující, nedalo se dobře využít horizontu, vůbec ne pohyblivého pásu a promítání na horizont. Potíže také nastávaly s umístěním reflektorů a osvětlovacích ramp. Zhotovení osvětlovacího pultu a konstrukce trubkové kostry jeviště se ujal Josef Máčala.²⁷ Bez zákulisí a propadla pro recitátory se dá říci, že soubor byl od této doby ve svém, byť velmi skromném divadle.

Z důvodu chybějícího propadla se začaly pořizovat zvukové nahrávky na magnetofon. **Hlasový záznam** se natáčel na zkouškách, natočený pásek se pak pouštěl na představení a nahrazoval živé recitátory. Díky tomu mohla být například uskutečněna premiéra hry Jana Žemly - Ponocný a strašidlo. Uvedena byla 15. dubna 1962 dopoledne pro Dětskou léčebnu Radun a odpoledne v Městské lidové

²⁶ Podle dokumentu o loutkovém divadle, který je uložen ve Státním okresním archivu Zlín (pobočka Zlín – Klečůvka).

²⁷ VAVRYS, L. Osobní komunikace.

knihovně. Ve stejný den probíhala Městská konference KSČ (Komunistická strana Československa), které se účastnilo mnoho členů souboru, a navíc byla i Velikonoční neděle. Zaznamenáním mluveného slova při zkouškách na kotoučový magnetofon tak mohla premiéra proběhnout za nepřítomnosti recitátorů.²⁸

Přes personální problémy se i v těchto letech soubor účastnil Okresních loutkářských festivalů s představeními Perníková chaloupka, Aladinova kouzelná lampa a Ostrov splněných přání ve Vizovicích, Napajedlech a v Otrokovicích.

Klesajícím zájmem o činnost loutkového sboru pomalu, ale jistě docházelo k rozpadu skupiny recitátorů. Zájem o práci v divadle pomalu ochaboval. Staří členové souboru odešli a noví nepřicházeli. Počet, který se vždy pohyboval kolem dvaceti členů, klesl na pět vodičů a dva až tři recitátory. Odešli také technici. Loutky tradičně vodily ženy, ale stávalo se, že na zkoušky mohly chodit pouze tři vodičky. Aby mohl být chod divadla udržen, obrátil se soubor na ředitelství zdejší odborné školy knihkupecké, kde získal pět studentek vodiček. Situace byla na krátké období sice zachráněna, šlo však jen o provizorní řešení, protože děvčata docházela do školy v pětiměsíčních turnusech. S podobnými potížemi se potýkaly i další amatérské soubory v okolí např. v Bojkovicích, Uherském Brodě, Vizovicích i okresním městě Gottwaldov (pozdějším Zlíně).

V prosinci 1974 procházela budova bývalé školy rekonstrukcí a práce souboru byla opět přerušena. MěNV rozhodl, že se všechny loutky, rekvizity, kulisy přestěhují po dobu přestavby do zámku, působiště MŠ, která pro tento účel uvolnila jednu místnost. Za necelý rok dal národní výbor příkaz k dalšímu stěhování do prázdné hospodářské budovy v ulici Branka, z důvodů uvolnění místnosti v zámku pro potřeby mateřské školy.

Ve staré škole zatím probíhala výměna oken, byly vsazeny nové stropní trámy, položena parketová podlaha a do celé budovy instalováno plynové etážové topení. Stavební úpravy trvaly téměř dva roky, až do září roku 1976. Při rekonstrukci došlo k nenávratnému ničení archiválií. Zedníkům se hodil velký formát časopisu Loutkář

²⁸ VAVRYS, L. Osobní komunikace.

a archivní plakáty na přikrývání podlah, později malířům na neodmyslitelné papírové čepice k pokrývce hlavy.

Po ukončení stavebních prací žádal Štěpán Karlovský o klíče od sálu na kulturním odboru MěNV. Dostal informaci od paní Ivy Mikuláškové (kulturní referentka), že si klíče od místností loutkového divadla již přebíral učitel **Vladimír Schlimbach**²⁹. Zároveň mu sdělila jednu zásadní nepříjemnou novinku, jak stojí zapsáno v záznamech loutkového odboru: „*S. předseda MěNV rozhodl přidělit kulisárnu souboru s. Schlimbacha, jako náhrada je loutkovému souboru přidělena malá místnostka zřízená ze zrušeného sociálního zařízení, v prvním poschodí. Jde spíše o chodbičku metr širokou, necelé tři metry dlouhou se skoseným stropem.*“³⁰

V těchto nejtěžších krizových letech souboru, pro něž je třeba hledat objektivní příčiny v nezájmu společnosti podporovat tuto kulturní činnost, se obecní kronikáři nezabývají prakticky vůbec sběrem informací o loutkovém divadle. V rozpětí let 1945–1979 lze nalézt pouze 3 zprávy (dvě v záznamech kronikářky Karolíny Kafkové, jedna v zápise Rostislava Brzáka), které obsahují jen povrchní informace a neodhalují nic podstatného, jako například: „*Loutkářský soubor pod vedením uč. Štěpána Karlovského pravidelně nacvičuje. V roce 1979 měl 13 představení. Pracuje v něm 20 členů.*“³¹

„*Loutkové divadlo za vedení Štěpána Karlovského, zástupce ředitele devítileté školy při léčebně, sehrálo i za stížených podmínek v letošním roce 12 představení. Každé představení bylo hráno 3 krát. Návštěva byla pěkná a radost dětí velká. Při vodění loutek vypomohlo několik absolventů pobočky knihkupeckého učiliště z Gottwaldova.*“³²

²⁹ **Schlimbach Vladimír** – vedoucí Dívčího saxofonového souboru, který založil v roce 1972 v Luhačovicích. V roce 2011 byl V. Schlimbach nominován na cenu Osobnost Zlínského kraje. V současné době orchestr zkouší jednou týdně, pravidelně vystupují v ČR a v zahraničí.

³⁰ Podle dokumentu o loutkovém divadle, který je uložen ve Státním okresním archivu Zlín (pobočka Zlín – Klečůvka).

³¹ BRZÁK, R. *Obecní kronika*. Luhačovice, 1979, str. 296.

³² KAFKOVÁ, K. *Obecní kronika*. Luhačovice, 1971, str. 98.

Ukázalo se, že loutkářský soubor, který sehrál přes sezónu deset až patnáct představení, neměl pro město a jeho reprezentaci takovou prestiž jako daleko atraktivnější Dívčí saxofonový soubor, který v lázeňské sezóně hrál každý víkend pro pacienty v lázeňských léčebných ústavech a který reprezentoval město dokonce i za hranicemi ČSSR.

4.1 Konec činnosti, konec souboru, konec loutkového divadla v Luhačovicích

Vzhledem k nevyhovujícím podmínkám začal soubor v lednu 1978 upravovat jeviště v Městské lidové knihovně. Zdravotní stav Štěpána Karlovského se zhoršoval. Z tohoto závažného důvodu navštěvoval divadlo pouze sporadicky. Již delší dobu ho zastupoval **Jiří Koutný**³³. Dne 2. 7. 1979 Štěpán Karlovský odesílá dopis adresovaný MěNV, k rukám kulturní referentky Ivy Mikuláškové: „*Vážení soudruzi, rozhodnul jsem se, že ze zdravotních důvodů nebudu dále zastávat funkci vedoucího zdejšího LD. V souboru se dohodli, že vedoucím bude s. Jiří Koutný. Já sám budu podle možností i nadále v práci v LD pomáhat.*“³⁴

Loutkářská sezóna byla zahájena na podzim na přehlídce v Závodním klubu MEZ Brumov hrou Vojtěcha Cinybulka Ostrov splněných přání. V prosinci byly na přání spolupracovníků Lud'ka Vavryse odehrány na Mikulášské besídce ještě dvě jednoaktovky. Při těchto vystoupeních soubor netušil, že se jedná o jeho **poslední představení**. V lednu roku 1980 bylo současnému vedoucímu souboru, panu Jiří Koutnému, oznámeno předsedou MěNV Cyrilem Mikulcem, že se loutkové divadlo musí vystěhovat ze stávajících prostor lidové knihovny, které budou sloužit jako politický kabinet. Navrhoval jediné možné řešení – přemístit divadlo do nevyužívané místnosti v zámku. Tento návrh se jevil jako nereálný, protože jeviště spolu s hledištěm se do místnosti při nejlepší vůli nemohlo vměstnat. Rozhodnutí o vystěhování loutkového divadla se stalo definitivní a protože nebylo možné najít

³³ **Koutný Jiří** – poslední vedoucí loutkového divadla. Dlouholetý vedoucí oddílu Junák - br. Bobr.

³⁴ Podle dokumentu o loutkovém divadle, který je uložen ve Státním okresním archivu Zlín (pobočka Zlín – Klečůvka).

jinou vhodnou místnost či prostor ve městě, znamenalo toto rozhodnutí zrušení loutkového divadla. K tomu také dochází v dubnu roku 1980.³⁵ Z loutkového sálu byl zřízen politický kabinet MěNV Luhačovice, ve kterém probíhala školení členů KSČ do roku 1989.

Část dochovaného loutkového inventáře z roku 1930 byl v té době již starožitný a tím i velmi cenný. Přes padesát let starých kusů loutek spolu s třiceti dvěma neoblečenými kusy, rekvizity, kulisy, reflektory, rampy, technické vybavení divadla, rozvodná skříň, magnetofony, gramofon, zesilovač, dílenské nářadí, knihovna loutkářských her – vše bylo prodáno z rozhodnutí předsedy MěNV Luhačovice Cyrila Mikulce v roce 1984 pravděpodobně jinému Závodnímu klubu ROH v okolí. Bohužel ani po několikaletém úsilí se nepodařilo vypátrat, komu přesně bylo divadlo prodáno a kam bylo odvezeno. V období kdy dochází k likvidaci loutkové scény, Štěpán Karlovský po dlouhé těžké nemoci umírá dne 13. listopadu roku 1984 ve věku sedmdesáti tří let. Kulturní tradice loutkového divadla se již nikdy v Luhačovicích neobnovila.

³⁵ VAVRYS, L. Osobní komunikace.

5. KALENDÁRIUM LOUTKOVÉHO DIVADLA V LUHAČOVICÍCH (1928-1979)

Kalendárium osobně považuji za nejdůležitější kapitolu historie luhačovického loutkového divadla, a proto jej uvádím v hlavní části práce, nikoli v přílohách. Bez kalendária by nebyla mikrohistorie loutkového souboru úplná. Díky němu si můžeme udělat přehled o repertoáru divadla, návštěvnosti představení a hlavně o všech osobnostech, které se na činnosti loutkového divadla podílely (uvedena jsou jména režisérů, vedoucích souboru, recitátorů, loutkovodičů aj.)

V kalendáriu je uveden: rok, místo kde se hrálo, měsíc a den, název představení, autor scénáře, u premiér režisér inscenace, počet dětských a dospělých diváků, účast na přehlídkách, soutěžích a školeních souboru.

Všechna představení byla odehrána v průběhu roku od měsíce listopadu do měsíce dubna. V letních měsících se nehrálo vůbec. Proč? To zatím zůstává stejně jako mnoho jiných otázek ohledně loutkového divadla tajemstvím. Jistým faktem však zůstává, že si přes půl století loutková scéna získala v průměru na jedno představení osmdesát až sto diváků po celých padesát let.

1926	Stará sokolovna
	Kašpárkův běloušek ³⁶
1929	Lidohotel
Únor – březen	Kašpárek dvorním holičem / J. Průcha
	Kašpárkovy čertoviny / B. Schweigstill
	Jak čert vyplatil čerta / B. Schweigstill
	Čertík, švec a Kašpárek / B. Schweigstill
	Probuzení / V. Baldessari-Plumlovská
	Strašidlo a ponocný / J. Žemla
	Kašpárek a loupežník / O. Zoltán

³⁶ LUHAČOVSKÝ SOKOL 1938.

1930	Nová sokolovna
07. 12.	Na stříbrné pavučině / <i>B. Schweigstill</i>
28. 12.	Potopený zvon / <i>B. Schweigstill</i> ³⁷
1931	
01. 01.	Kašpárkovy čertoviny, Jak Petrovští ukradli kozu / <i>B. Schweigstill</i>
06. 01.	Zachráněná lípa / <i>J. Havelka</i>
11. 01.	Pohádka o Rusalce / <i>B. Schweigstill</i>
18. 01.	Jak Honza čerta chytil / <i>B. Schweigstill</i>
25. 01.	Honza u krále / <i>B. Schweigstill</i>
15. 02.	Perníková chaloupka
22. 02.	Kašpárek hledá princeznu / <i>B. Schweigstill</i>
01. 03.	Král Nešetřil a víla Spořivost / <i>Ch. Habersbergerová</i> ³⁸
08. 03.	Probuzení / <i>V. Baldessari-Plumlovská</i> ³⁹
19. 04.	Kašpárek, policajt Pivoňka a Škrhola / <i>F. Čech</i> Princezna Světlůška / <i>B. Schweigstill</i>
29. 11.	Kašpárek vždy vítězí / <i>F. Čech</i>
06. 12.	Ošizená smrt a Čaroděj Čuchejčuchej / <i>J. Klas</i> Herkules ⁴⁰
1932	
24. 01.	Kašpárek straší / <i>J. Žemla</i>
31. 01.	V říši permonů / <i>R. F. Vojíš</i>
07. 02.	Honzova maminka / <i>F. Wenig</i> ⁴¹

³⁷ SOKOLSKÉ ZPRÁVY 1930, ročník I., listopad, č. 9 a 10.

³⁸ PLAKÁTY.

³⁹ SOKOLSKÉ ZPRÁVY 1931, ročník III., leden – únor, č.1 – 2, str.12.

⁴⁰ SOKOLSKÉ ZPRÁVY 1930, ročník I., listopad, č. 9 a 10.

⁴¹.PLAKÁTY.

1933	Krutovláda krále Škrholy / <i>M. Drha</i> Šípková Růženka / <i>B. Schweigstill</i> Čert a Káča / <i>P. Wonigová</i> Květ kapradí / <i>B. Bouška</i> Kašpárek loupežníkem / <i>B. Schweigstill</i> Čertův švagr / <i>J. Průcha</i> Čaroděj Čucejčucej Kašpárek generálem / <i>O. Šeller</i> Kašpárek a hvězdář / <i>F. Čech</i> ⁴²
1935	Honzova maminka / <i>F. Wenig</i> Šípková Růženka Pohádka o Rusalce / <i>B. Schweigstill</i> Probuzení / <i>V. Baldessari-Plumlovská</i> Čert na cestách / <i>F. Čech</i>
1939	Jak Honza čerta chytil / <i>B. Schweigstill</i> Čarovná podkova / <i>V. Multrus</i> Krejčík, švec a kašpárek / <i>B. Schweigstill</i> Čert a Káča / <i>Vesnigová</i> Kašpárek dvorním lékařem / <i>J. Průcha</i> Na stříbrné pavučině / <i>B. Schweigstill</i> ⁴³
1941	Zvonek královny víl / <i>V. Multrus</i> Čarovná podkova / <i>V. Multrus</i>

⁴² SOKOLSKÉ ZPRÁVY 1933.

⁴³ LUHAČOVSKÝ SOKOL.

	Mámin mazánek / <i>K. Batulka</i> Květ kapradí / <i>B. Bouška</i> Herkules / <i>V. Faltus</i> Kovář a smrt / <i>P. Wenigová</i> ⁴⁴	
1946		
06. 02.	Pohádka o Rusalce / <i>B. Schweigstill</i>	
24. 02.	Zlaté srdce / <i>A. V. Šmilovský</i>	
03. 03.	Kovář a smrt / <i>J. Drozd</i>	
17. 03.	Švec a čert / <i>J. Průcha</i>	
24. 11.	Jak Kašpárek pomohl kmotru Drndálkovi <i>/J. Průcha</i>	
08. 12.	Krejčík, švec a Kašpárek	
1952		
10. 02.	Začarováný les / <i>Z. Schmoranz</i> Režie: Š. Karlovský, scéna, světla, rekvizity: Čančíková, Koryčánková, Máčala, Koutný.	
1958		Účast děti/dospělí
21. 12.	Kašpárek dvorním lékařem / <i>J. Průcha</i> Režie: Š. Karlovský, scéna, světla, rekvizity: Čančíková, Koryčánková, Máčala, Koutný, loutky: Marie Semelová, plakáty: Věra Semelová.	207/4
1959		Účast děti/dospělí
11. 01.	Kašpárek dvorním lékařem / <i>J. Průcha</i>	52/10
25. 01.	Začarováný les / <i>Z. Schmoranz</i>	210/12
01. 02.	Začarováný les	50/3

⁴⁴LUHAČOVSKÝ SOKOL, ročník XII., leden 1941, číslo 1.- 2., str. 6.

28. 02.	Král žrout / J. Kopta <i>Režie: Š. Karlovský, scéna, světla, rekvizity, pokladna, dozor: Čančíková, Koryčánková, Máčala, Koutný.</i>	182/5
29. 01.	Členové souboru Semelová, Černocká, Koryčánková, Karlovský, Máčala, Hampl a Hajda se zúčastnili konference loutkářských pracovníků se školením v Uherském Brodě.	
22. 03.	Zlý dědek Pikuliš / V. Cinybulk <i>Režie: Štěpán Karlovský</i>	183/34
11. 04.	Zlý dědek Pikuliš	80/3
15. 11.	O zakleté labuti / J. Průcha <i>Režie: Š. Karlovský, scéna: Čančíková, Koutný, Máčala.</i>	36/3
16.-17.5.	Š. Karlovský se spolu s J. Koutným účastnili VI. Krajského loutkářského festivalu ve Vsetíně.	
22. 11.	O zakleté labuti	73/25
04. 12.	O zakleté labuti	80/3 a 90/13
06. 12.	Kaprál v městě lhářů / F. Langer <i>Režie: Š. Karlovský, scéna: Jančíková a kolektiv.</i>	
1960		Účast děti/dospělí
17. 01.	Kaprál v městě lhářů	78/5
30. 01.	Vodníková Hanička / L. Tesařová	121/4
07. 02.	Vodníková Hanička <i>Režie: Š. Karlovský, scéna: Vlasta Čančíková a kolektiv, loutky: Slávka Černocká</i>	80/3
18. 02.	Křídová pohádka / F. Čech <i>Režie: L. Vavrys</i>	80/3 a 86/10
02. 04.	O líném králi a čarovném trůnu	68/15

23. 04.	/ <i>R. Česaná</i>	
20. 11.	Členové souboru Štěpán Karlovský a Jiří Koutný se zúčastnili festivalu v Napajedlech Účast na loutkářského školení v Gottwaldově: Marie Semelová, Věra Semelová, Jiří Koutný a Štěpán Karlovský. S Křídovou pohádkou se soubor v tomto roce zúčastnil první Okresní loutkářské přehlídky v Uherském Brodě.	
1962		Účast děti/dospělí
25. 03.	Pohádka o slunci / <i>M. Lesný</i> <i>Režie: Š. Karlovský</i>	75/4 a 60/15
01. 04.	Pohádka o slunci	70/4
15. 04.	Ponocný a strašidlo / <i>J.Žemla</i> <i>Režie: Š. Karlovský, scéna Z. Koryčánková,, loutky M. Semelová</i>	79/4 a 45/10
1963		
	Čertův švagr / <i>J. Průcha</i> <i>Režie: Š. Karlovský</i>	
1964		
	Pohádka o zlaté kuličce / <i>M. Maková</i> <i>Režie: Š. Karlovský</i> Kouzelný prstýnek / <i>J. Černý</i> <i>Režie: Š. Karlovský</i>	
1965		
Listopad	3 představení	
Prosinec	4 představení	

1966		
Leden	4 představení	
Únor	3 představení	
Březen	4 představení	
Duben	3 představení	
Listopad	4 představení	
Prosinec	3 představení	
1967		Účast děti/dospělí
03.12.	O pyšné base / V. Cinybulk	80/4
04. 12.	O pyšné base	65/4
16. 12.	O pyšné base	66/3
17. 12.	O pyšné base	78/3
11. 03.	Čertův švagr / J. Průcha	100/0
12. 03.	Čertův švagr	69/0
04. 03.	O pyšné base	74/0
05. 03.	O pyšné base	94/0
1968		Účast děti/dospělí
17. 02.	O pyšné base	85/12
18. 02.	O pyšné base	70/6
16. 03.	Kaprál v městě lhářů	80/10
17. 03.	Kaprál v městě lhářů	94/8
06. 04.	Perníková chaloupka / F. Langer	98/14
1969		Účast děti/dospělí
18. 01.	O pyšné base	110
22. 02., 23. 02.	Ostrov splněných přání, Začarovaný les,	cca na
15. 03., 16. 03., 17. 05.	Čertův švagr, O zakleté labuti, O čem král doma nevěděl, Král Žrout, Kaprál ve městě	jednom představení

15. 04.	lhářů, O princezně solimánské, Perníková chaloupka Festival ve Vizovicích	60 dětí
1970	Nebylo odehráno žádné představení	
1973	Perníková chaloupka / F. Langer Aladinova kouzelná lampa / V. Simanov Režie: L. Vavrys Ostrov splněných přání / V. Cinybulk Režie: L. Vavrys S uvedenými představeními se v tomto roce soubor účastnil Okresních loutkářských festivalů ve Vizovicích, Napajedlech a v Otrokovicích.	
1974		Účast dětí/dospělí
10. 02.	O princezně solimánské / K. Čapek	103/0
11. 02.	O princezně solimánské	76/0
17. 02.	O princezně solimánské	123/0
17. 03.	Míček Flíček / J. Malík Režie: L. Vavrys	49/0
24. 03.	Míček Flíček	73/0
25. 03.	Míček Flíček	74/0
1978		Účast dětí/dospělí
25. 11.	Sůl nad zlato	86/4
26. 11.	Sůl nad zlato	74/4
21. 12.	Sůl nad zlato Režie: L. Vavrys	102/18

1979		Účast děti/dospělí
10. 02.	Sůl nad zlato	101/4
11. 02.	Sůl nad zlato	73/4
03. 03.	Čertův mlýn / Z. Skořepa <i>Režie: Š. Karlovský</i>	92/4
04. 03.	Čertův mlýn	73/4
10. 03.	Čertův mlýn	122/30
24. 03.	Začarováný les <i>Režie: L. Vavrys</i>	84/4
25. 03.	Začarováný les	72/4
07. 04.	Začarováný les	65/10
25. 05.	Ostrov splněných přání	84/14
27. 05.	Ostrov splněných přání	70/4
27. 12.	Ostrov splněných přání Přehlídka v Brumově s inscenací V. Cinybulka Ostrov splněných přání.	40/6

5.1 Seznam členů loutkového souboru (1928–1945)

Vedoucí souboru:

1928	Chrt
1929 – 1938	Pátek František
1939 – 1945	Dostálek František

Scénografie:

Pátek František, Zápeca Karel, Matulík Petr,
Šíma Josef

5.2 Seznam členů loutkového souboru (1946–1980)

Vedoucí

souboru:

1946 – 1979	Karlovský Štěpán
1980	Koutný Jiří

Režiséři:

1946 – 1979	Karlovský Štěpán
1960 – 1980	Vavrys Luděk

Loutkovodiči:

1961 – 1980

Černocká Slávka, Dostálková E., Gottwaldová (Plášková) Marie, Hájek Petr, Horáková Anna, Hřivnová (Gazdíková) Jarka, Janíková, Karlovská Vlasta, Kolářová (Záhorovská) Stáňa, Kovaříková (Svobodová) Anica, Liebscherová Věra, Máčalová L., Mand'áková (Hamrlová) Věra, Melkusová Milada, Michálek Karel, Michálková Eva, Řiháčková (Mikulcová) Draha, Semelová Lola, Semelová Marie, Semelová (Kalašová) Věra, Světlíková Dana, Svitáková Eliška, Stavělová (Ševčíková) Soňa, Talašová Marie, Vavrysová Marie, Vavrysová Zd., Voborná (Šenovská) Vlasta, Vokurková (Maňasová) Boženka, Železná Marie.

Recitátoři:

Bártlová Ludmila, Bradáčová Lenka, Brzák R., Cíván Mirek, Dostálková Eva, Čechová Anežka, Frýda Jan, Jahoda Mirek, Janík, Hajda Jaroslav, Hampl Jaroslav, Hampl Josef, Hamšík Josef, Hamšíková Marie, Hamrla, Havlásková Marie, Holík Jaroslav, Kadlček Antonín, Kafková

Karla, Karlovská Vlasta, Karlovská Vlasta (Chalupová), Kolomazník Oldřich, Kovářík Fanuš, Kovařík Vl., Kovaříková, Kolář Josef, Kolář Mirek, Koutný Jiří, Krpal František, Krpal Zdeněk, Máčala Josef, Majeriková Marie, Malaník J., Malaníková M., Malůrek N., František Melkus, Menšík J., Pacák Jiří, Pacák Milan, Paráčková Věra, Pacáková-Jurová M., Plášková Marie, Pražanová Ludmila, Semela Mirek, Vacula Petr, Vokurka Karel, Vondra Čeněk, Schotli Oldřich, Vavrys Luděk, Vrba Jan, Zápecová M., Zdraži Miloš, Zicha Karel.

Scénografie: Čančíková Vlasta, Koryčánková Zdenka, Koutný Jiří, Liebscher Pavel, Liebscherová Věra, Máčala Josef, Pátek František.

Jevištní technika: Kolář Josef, Koutný Jiří, Máčala Josef, Vavrys Luděk.

ZÁVĚR

Jak ukazuje přítomnost, zánik kulturní tradice s hlubokými kořeny a likvidace loutkové scény se stává nepřijatelným a obrovským omylem historie města Luhačovic. Bez velmi cenného inventáře, kterým soubor disponoval a který shromažďoval přes půl století, lze zcela vyloučit možnost obnovení loutkové tradice v Luhačovicích.

V roce 2010 jsem jako připomínku na loutkové divadlo a mnohaletou práci všech členů souboru uspořádala výstavu loutek a loutkových rodinných divadel v Luhačovicích pod názvem - Výstava loutek a loutkových divadel.

Na výstavě se ze soukromých sbírek představila divadla domácí i sériové výroby spolu s dekoracemi a různými typy loutek, maňásků, marionet, javajek aj., doplněna knižní ukázkou a plakáty. Bohužel bez původního inventáře loutkové scény z Luhačovic. Jedna ze sekcí výstavy byla věnována právě historické reminiscenci zrodu luhačovického loutkového divadla. Tuto vzácnou dobu připomněla skromná sbírka původních plakátů divadelních představení a hlavně dochované, autentické zvukové záznamy loutkových her z let 1963–1972, dále stručný přehled historie divadla a anotace vedoucího souboru Štěpána Karlovského a jeho dvě fotografie zapůjčené při této příležitosti jeho dcerou Vlastou Chalupovou, která se vernisáže výstavy také zúčastnila. Výstava měla malým návštěvníkům přinést poučení, zábavu i umělecký zážitek, starším generacím vzpomínku na svá dětství.

Za příhodné považuji uvést, že nově získané dokumenty spolu s kopiemi primárních dokumentů uložených na rozličných místech se podařilo archivovat na jedno místo ve městě Luhačovice do archivu TJ Sokol Luhačovice. Zkrácená verze této písemnosti pak bude otištěna v Luhačovickém zpravodaji a zveřejněna na internetovém portále www.amaterskedivadlo.cz.

Obr. č. 15

Příběh jednoho regionálního amatérského loutkového souboru je již navždy ukončen. Zůstávají však bohaté vzpomínky těch diváků, kteří jako děti na představení chodili: „...krásné loutky oživené lidskými hlasy, podbarvené podmanivou hudbou. Když si vzpomenu na sál v dnešní knihovně, přeplněný šťebetajícími dětmi a trpělivé rodiče, kteří všichni čekali, až zazvoní zvoneček a opona se otevře... I dnes, po mnoha desetiletích, si uvědomuji to čarovné kouzlo loutek.“⁴⁵ (Přílohy č. 1 a č. 2.)

⁴⁵SUCHÁNKOVÁ, M. A. Písemná komunikace.

POUŽITÁ LITERATURA A ČASOPISY

BLECHA, J. *Česká loutka*. Praha: Kant, 2008. 355 s. ISBN 978-80-86970-23-3.

BRZÁK, R. *Obecní kronika*. Luhačovice, 1979. In Archiv města Luhačovice.

ČERNÝ, J. *Osudy českého divadla po druhé světové válce*. Praha: Academia, 2007. 526 s. ISBN 978-80-200-1502-0.

Dokumenty o loutkovém divadle. Státní okresní archiv Zlín (pobočka Zlín – Klečůvka), archiv TJ Sokol Luhačovice.

LEŠTINA, V. *Hrajeme si loutkové divadlo*. Praha: Portál, 1995. 159 s. ISBN 80-7178-066-9.

LUHAČOVICKÝ SOKOL, 1938, roč. XII., č. 1. – 2. In soukromý archiv Otilie Kafkové.

LUHAČOVICKÝ SOKOL, 1941, č. 1. – 2. In soukromý archiv Otilie Kafkové.

MALÍK, J. Stavíme si divadlo, in: *Loutková scéna III*. Ročník, č. 4, 1947, 64 s. In Archiv Moravské zemské muzeum Brno.

KAFKOVÁ, K. *Obecní kronika Luhačovice*, 1971, str. 98. In Archiv města Luhačovice.

KARLOVSKÝ, Š. Zpráva o činnosti loutkářského odboru jednoty za rok 1946. In Státní okresní archiv Zlín (pobočka Zlín – Klečůvka).

KARLOVSKÝ, Š. Záslužná práce vděčným posluchačům. *Luhačovický zpravodaj*. Luhačovice: 1974, červen. In Archiv MěDK Elektra Luhačovice.

KNÍŽÁK, M. *Encyklopedie výtvarníků loutkového divadla v českých zemích a na Slovensku: od vystopovatelné minulosti do roku 1950, 1. díl*. Hradec Králové: Nucleus HK, 2005. ISBN 80-86225-87-9.

RÖDL, O. *Loutkářství*. Praha: SNP, 1981. 119 s.

SOKOL LUHAČOVICE 1909 – 1999. Luhačovice: TJ Sokol 1999. 52 s. In archiv TJ Sokol Luhačovice.

SOKOLSKÉ ZPRÁVY, 1930, roč. I., listopad, č. 9 a 10. In soukromý archiv Otilie Kafkové.

SOKOLSKÉ ZPRÁVY, 1930, roč. II., březen, č.3. In soukromý archiv Otilie Kafkové.

SOKOLSKÉ ZPRÁVY, II., leden – únor, č. 1 -2. In soukromý archiv Otilie Kafkové.

SOKOLSKÉ ZPRÁVY, III., leden – únor, č. 1-2. In soukromý archiv Otilie Kafkové.

100 LET TĚLOCVIČNÉ JEDNOTY V LUHAČOVICÍCH. Luhačovice: TJ Sokol Luhačovice 2010. 31 s. In Archiv TJ Sokol Luhačovice.

ŠTECHLOVÁ, M., ŠTECHL, J. MALÍK, J. a kol. *Svět loutek*. Hradec Králové: Kruh, 1978. 180 s. 1822/KULT./76 46-003-78 403/30/85.7.

JINÉ ZDROJE:

OSOBNÍ KOMUNIKACE:

CHALUPOVÁ, Vlastimila. Hněvotínská ul., č. p. 30, Olomouc. Dne 23.01. 2010.

KALAŠOVÁ, Věra. Lesní ul., č. p. 761, Luhačovice. Dne 16.10.2010.

VAVRYS, Luděk. Újezda ul., č. p. 754, Luhačovice. Dne 12.07. 2010.

PÍSEMNÁ KOMUNIKACE:

CHALUPOVÁ, Vlastimila. Hněvotínská ul., č. p. 30, Olomouc. Dne 15.11. 2009.

JANČAŘÍK, Vincent. Loutkové divadlo v Luhačovicích. Vancouver, USA. Dne 09.10. 2009.

PÁTKOVÁ, Hana. Vážská ul., č. p. 41, Piešťany, Slovensko. Dne 08.11. 2010.

SUCHÁNKOVÁ, Marie Anna. Vzpomínka na loutkové divadlo v Luhačovicích, Uherskobrodská ul. Luhačovice. Dne 20.05. 2009.

PLAKÁTY LOUTKOVÉHO DIVADLA

Archiv TJ Sokol Luhačovice.

SOUVISEJÍCÍ LITERATURA

ALBUM VŠECH ALEŠOVÝCH LOUTEK. Věstník Alešových loutek, Praha: vydává A. Münzberg vlastním nákladem, 7 s. In Archiv Moravské zemské muzeum Brno.

BARTOŠ, J. *Loutkářské hry českého obrození*. Praha: Československý spisovatel, 1952. 321 s. 30113-2-55-323/51/4/III-I-39 5.

BARTOŠ, J. *Loutkářská kronika: Kapitoly z dějin loutkářství v českých zemích*. Praha: Orbis, 1963. 301 s.

BUDÍNSKÁ, H. *Odznak odbornosti – Rady [a návody k plnění a získání odznaku odbornosti Loutkář](#)*. Praha: Mladá fronta, 1978. 125 s. 02/50 23-033-78 305/22/82.5.

BUDÍNSKÁ, H., PROVAZNÍK, J. *Dětské loutkové divadlo: Repertoárový sborník pro dětské loutkářské soubory*. Praha: Albatros, 1983. 253 s.

DUBSKÁ, A. *Dvě století českého loutkářství*. Praha: AMU Praha 2004. 320 s. ISBN 80-73331-088-2.

JANSKÝ, E. *Národní umělkyně Leopolda Dostalová*. Praha: 1948. 102 s. Knižnice Národních umělců Československých; sv. 10.

KAFKA, M. Náš medailónek (Zlatý odznak Josefa Skupy Štěpánu Karlovskému za práci s loutkářským souborem). *Luhačovický zpravodaj* 1973, únor.

KARLOVSKÝ, Š. Loutkářský soubor KaSS v Luhačovicích. *Luhačovický zpravodaj, říjen 1982*. 48 s. In Archiv MěDK Elektra Luhačovice.

LANGER, F. *Pro loutkové divadlo*. Praha: Divadelní ústav, 2005. 191 s. ISBN 80-7008-183-X.

LOUTKÁŘ. Příloha-Ročník XV. Č. 9 a 10. Ke sjezdu loutkářských pracovníků v Praze 1929. In Archiv Moravské zemské muzeum Brno.

NOVÁK, J. *Nejstarší amatérské loutkářské soubory v ČSR*. Praha : Skupina amatérských loutkářů Svazu čes. divadelních ochotníků. 67 s. Olomouc: Okr. kult. středisko, 1983.

PAVIS, P. *Divadelní slovník*. Praha: Divadelní ústav 2003, s. 493. ISBN 80-70008-157-0.

VESELÝ, J. *Přednáška o významu loutkového divadla s obrázky všech Alešových loutek*. Praha: nákladem Emila Šolce, spol. s r. o. v Karlíně, 16 s. In Archiv Moravské zemské muzeum Brno.

VLACH, J. *Bibliofilie okresu Gottwaldov*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně 1987. 362 s. 59-244-85.

VOTÁNEK, J. *Kronika amatérských loutkářských souborů na Gottwaldovsku.*
Gottwaldov: OKS, 1988. 102 s.

SEZNAM FOTOGRAFIÍ

Obr. č. 1 PRSTOVÉ LOUKY, doprovodný program z Výstavy loutek a loutkových divadel.

Archiv Regina Bittová.

Obr. č. 2 ZATLOUKAL JAN.

Archiv MěDK Elektra Luhačovice.

Obr. č. 3 SOKOLOVNA V LUHAČOVICÍCH (1926).

Archiv MěDK Elektra Luhačovice.

Obr. č. 4 DOSTALOVA LEOPOLDA.

JANSKÝ, E. *Národní umělkyně Leopolda Dostalova*. Praha, 1948. 102 s. Knižnice Národních umělců Československých; sv. 10.

Obr. č. 5 PÁTEK FRANTIŠEK.

Soukromý archiv Hany Pátkové.

Obr. č. 6 STARÁ SOKOLOVNA (1925).

Archiv MěDK Elektra Luhačovice.

Obr. č. 7 ILUSTRAČNÍ FOTOGRAFIE

VESELÝ, J. *Přednáška o významu loutkového divadla s obrázky všech Alešových loutek*. Praha: nákladem Emila Šolce, spol. s r. o. v Karlíně.

Archiv Moravské zemské muzeum Brno.

Obr. č. 8 ZÁPECA KAREL.

Archiv Muzeum jihovýchodní Moravy Zlín.

Obr. č. 9 OPONA LOUTKOVÉHO DIVADLA V LUHAČOVICÍCH
OD AK. MALÍŘE KARLA ZÁPECI (1930).

Archiv MěDK Elektra Luhačovice.

Obr. č. 10 KARLOVSKÝ ŠTĚPÁN.

Soukromý archiv Vlasty Chalupové-Karlovské.

Obr. č. 11 SEMELOVÁ MARIE.

Soukromý archiv Věry Kalašové.

Obr. č. 12 KARLOVSKÝ ŠTĚPÁN S LOUTKOU.

Soukromý archiv Vlasty Chalupové-Karlovské.

Obr. č. 13 ČLENOVÉ LOUTKOVÉHO SOUBORU (1961).

Soukromý archiv Věry Kalašové.

Obr. č. 14 LOUTKOVÉ DIVADLO LUHAČOVICE (1962).

Státní okresní archiv Zlín (pobočka Zlín – Klečůvka).

Obr. č. 15 POZVÁNKA NA VÝSTAVU (2010).

Soukromý archiv Reginy Bittové.

PŘÍLOHA Č.1

Vzpomínka na loutkové divadlo ve staré sokolovně

„Kdykoliv se vrátím do dětských let, vybaví se přede mnou naše stará sokolovna, kam jsem chodíval se svým o dva roky starším bratrem Ludvíkem na loutkové divadlo. Měl jsem sotva tři roky, když mě sem bratr přivedl na představení, které se konalo každou neděli odpoledne. Sokolovna oproti našemu domu, kde jsme bydleli (*vila Haná*), vypadala velice uboze, skoro jako sušírna na ovoce, mnohem hůře než protější dům paní Perníčkové naproti našemu obchodu vedle vily Něvy. Náš tatínek byl člověk šetrný, dal nám každému 50 haléřů a řekl: „Když vás tam nepustí, vraťte se domů a já vám přečtu pohádku.“ No ale to se nikdy nestalo, i když vstupné stálo 1 korunu. U vchodu do sokolovny stávala už velká skupina dětí a pan L. Hládek ty z nich, které už měly vstupenky, uváděl dovnitř. Když přišla řada na nás, řekl: „Nazdar Vinco! Máš vstupenku?“ Já jsem jenom zakroutil hlavou a on řekl: „Tak pojďte, kluci, já vás tam propašuju.“ Vzal mě za ruku a posadil nás do první lavice. Jevišť bylo zataženo oponou a na ní byl namalovaný drak a princ, co s tím drakem bojoval, aby osvobodil princeznu, kterou ten drak věznil. Sokoly, kteří zde hráli, jsme sami poznali po hlase, a tak jsme věděli, že Kašpárka hrál pan L. Hládek, hloupého Honzu pan J. Dostálek, krále pan K. Vokurka, čerta a čaroděje pan J. Zicha. Myslím, že toto divadlo prosperovalo dobře. Když sokolovnu v roce 1929 zbourali, přestěhovali divadlo nejdříve do staré budovy, kde později byla bojkovská mlékárna (*mléčný bar*), ale zde jsme byli jenom jednou. Tam, kde dnes stojí pošta, byla půda i s tím svahem před ní silně močálová, kde v létě rostlo šáší (to je vysoká dutá rostlina), a tak cesta do divadla čvachtala a naše obuv se promáčela. Takže se loutkové divadlo stěhovalo k nádraží do hotelu U Karla IV. Ale sem jsme my nechodili, neboť náš soused Jula Motal zahájil loutkové divadlo na pozemku, kde dnes stojí Alexandria. Na tomto místě stálo dříve šest domků. Jeho otec měl zde řezbářskou dílnu a vyráběl krásné památkové předměty – suvenýry Luhačovic. On pro Julu zhotovil krásné veliké loutky a scény a tak v domě pana F. Golla, co zde měl trafiku, se často hrálo loutkové divadlo, za vstupné 50 haléřů. Zde hrál Jula a jeho sestra Nad'a a dvě dcery pana Golla, Marie a Anička, až do doby, než postavili novou sokolovnu v roce 1930. V této sokolovně už bylo všechno moderní, pohodlná křesla

s opěradly, světelné a zvukové efekty a nové kulisy a velké loutky. A to hlavní, že luhačovický Sokol měl dostatek ochotných a schopných členů, kteří zde ještě mnoho let bavili děti až do příchodu nacismu. Sám jsem přesvědčen, že naše loutkové divadlo mělo svůj dobrý výchovný účel, neboť děti se tu učí poznávat, že jenom za dobré skutky se uděluje odměna, že za darebáctví následuje trest a že pravda vždycky vítězí a za slušné chování pochvala.“⁴⁶

⁴⁶JANČAŘÍK, Vincent. Písemná dokumentace. Loutkové divadlo v Luhačovicích. Vancouver, USA. Luhačovice, dne 09.10. 2009.

PŘÍLOHA Č.2

„Vzpomínka na Loutkové divadlo

v němž jsem před léty svým hlasem provázela pohyb loutek na podiu, zaznamenaný na magnetofonovém pásku, striktně jsem odmítla se slovy, že si na nic nevzpomínám. Výzva v Luhačovických novinách mne však nějak vnitřně vyburcovala k přemýšlení a zjistila jsem, že naopak: Mám hodně co říci k této dětské divadelní scéně, která již, bohužel, patří dávné minulosti! Je to především velká lítost nad skutečností, že jsme těm nejmenším nedokázali obhájit to, co k jich útlému životu patří, - krásné loutky oživené lidskými hlasy, podbarvené podmanivou hudbou. Když si vzpomenu na sál, (*u budovy dnešní knihovny*), přeplněný štěbetajícími dětmi a trpělivé rodiče, kteří všichni čekali, až zazvoní zvoneček a opona se otevře... Až dnes, po mnoha desetiletích, si uvědomuji to čarovné kouzlo loutek. Vodiči loutek byli velmi dobře připraveni na předcházejících zkouškách. Nevzpomínám si, že by došlo k něčemu, co by narušilo z technického hlediska pořádek. Ale co se týká zvukového záznamu na magnetofonovém pásku, už jako mladá absolventka s teoretickými znalostmi z pedagogické školy jsem vnímala, že nahrávka není podle mých představ. Pan Vavrys na nás byl velmi hodný a nechal nás namlouvat „jak kdo uměl“. Proto něčí hlasový projev byl sytější a výraznější a někdo tam naopak přispěl nesměle a tiše.

Díky dětskému zásadně pozitivnímu myšlení a vnímání hraných pohádek, však tento nedostatek „zanikl“. Děti jsou vskutku tolerantní, nenáročné, vděčné, dovedou si leccos domyslet a odpustit i přehlédnout... Protože, pochopitelně takový zvukový záznam v přeplněné místnosti, kde tím pádem nebyla dobrá akustika, se chvílemi ztrácel. Sametové závěsy na oknech ještě umocňovaly tlumení zvuku. Ale z té lepší

stránky: Děti i přítomní byli nesmírně nadšení, častý potlesk, radost, smích, napětí, očekávání,... šťastný konec – vše, co ke krásné klasické pohádce patří.

Proto škoda, obrovská škoda, že se naše město zbavilo scény, která byla dobře zbudována, měla své ochotníky a spolupracovníky, kteří za dětský úsměv obětovali svůj volný čas. Špatné hospodaření se vždy nepříznivě odráží ve společnosti. Hodnotné věci se mají opatrovat a používat ku prospěchu všem. Loutková scéna byla zlikvidována, byla to neomalenost minulé doby a vzala mnoha

generacím kouzlo dětství. Mediální prostředky dnešní doby jsou někdy chatrnou náhražkou pro rozvoj dítěte v mravní výchově a prohlubování citové oblasti. Děti potřebují přímý a živý kontakt, aby mohly spontánně a upřímně reagovat, *(neučili je přetvářce)*...

Škoda, že se nedokážeme poučit z moudrostí našich předků, kteří měli mnoho ověřeného a vyzkoušeného. Za každou cenu hledáme nové prostředky k obohacení života, ale pravé hodnoty nám často unikají – ke šťastnému životu někdy stačí velmi málo: klid, pohoda, vyrovnanost, radost, úsměv, láska...Stálo by za zvážení, pokud nějakým zázrakem, tato bývalá scéna s loutkami, někde leží nevyužita, požádat o její navrácení a znovu jí vdechnout život pro další malé milé generace!

Přeji všem dětem ať jsou moc šťastné!“⁴⁷

⁴⁷ SUCHÁNKOVÁ, Marie Anna. Písemná dokumentace. Vzpomínka na loutkové divadlo v Luhačovicích, Uherskobrodská ul. Luhačovice, dne 20.05. 2009.